

ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ

ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ 1928-1932

«Πρέπει να ξέρετε ότι την εκπαιδευτική μας μεταρρύθμιση τη λογαριάζω σαν το μεγαλύτερο τίτλο της πρωθυπουργίας μου και σαν τη μεγαλύτερη υπηρεσία μου στην Πατρίδα».
Είναι εμφανές ότι τα λόγια αυτά του Βενιζέλου αντικατοπτρίζουν τη βαρύτητα που ο ίδιος απέδιδε στον τομέα της εκπαίδευσης.

Τι προηγήθηκε

Εξετάζοντας συνολικά το σχέδιο της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης και χωρίς να παραγνωρίζουμε τις διαφοροποιήσεις μεταξύ των χρονικών περιόδων των βενιζελικών κυβερνήσεων, αυτών του 1913, 1917 και 1929, στις οποίες παρατηρείται αλλαγή των συνθηκών που επικρατούσαν μέχρι τότε στην εκπαίδευση, θα πρέπει να σταθούμε σε τρεις κοινές βασικές επιδιώξεις. α) Στην προσαρμογή της εκπαίδευσης στις ανάγκες της οικονομίας και στη δημιουργία του δικτύου της τεχνικοεπαγγελματικής εκπαίδευσης. β) Στην ενίσχυση του κρατικού σχεδιασμού και του συγκεντρωτισμού. γ) Στην αναμόρφωση του περιεχομένου της παιδείας, έτσι ώστε να μπορέσει να λειτουργήσει αποτελεσματικά ως εργαλείο μίας νέας εθνικής συνείδησης που ήταν υπό διαμόρφωση. Η ένδοξη ιστορία του έθνους εξαίρονταν, αλλά χρησιμοποιήθηκε με άξονα και σταθερό σημείο αναφοράς τη σύγχρονη πραγματικότητα. Αυτός ο προσανατολισμός ενισχύθηκε κυρίως τη δεκαετία του 1920.

Η μεταρρύθμιση του 1929

Την περίοδο αυτή και συγκεκριμένα το 1929 ο υπουργός παιδείας της κυβέρνησης Βενιζέλου Κ. Γόντικας κατέθεσε στη Βουλή 13 νομοσχέδια με τα οποία καθιέρωνε τα εξής:

-Εξάχρονο δημοτικό σχολείο (για γενική μόρφωση και επαγγελματική εκπαίδευση).

-Εξάχρονη υποχρεωτική εκπαίδευση.

-Εξάχρονο γυμνάσιο ή πρακτικό λύκειο ή σχολή μέσης εκπαίδευσης (συγχώνευση των δύο πρώτων) με κατεύθυνση θεωρητική ή πρακτική.

-Μικτή φοίτηση των δύο φύλων σε όλα τα σχολεία της στοιχειώδους εκπαίδευσης, γενικής και επαγγελματικής για λόγους οικονομικούς και παιδαγωγικούς.

Με μεταγενέστερους νόμους ρυθμίστηκαν θέματα που αφορούσαν στην ανέγερση

διδασκασίας, στη συγγραφή νέων σχολικών βιβλίων, στο νέο πρόγραμμα γυμνασίου, στην ίδρυση ξένων σχολείων, στους νέους νόμους για τα Πανεπιστήμια αλλά και στη διοίκηση της εκπαίδευσης.

Η μεταρρύθμιση του 1929 συντελέστηκε μέσα στο πλαίσιο ενός εντελώς νέου κοινωνικού, πολιτικού, οικονομικού και εκπαιδευτικού τοπίου. Η νέα πολιτική φιλοσοφία του Βενιζέλου την περίοδο αυτή περιγράφεται σε προεκλογικό λόγο που εκφώνησε το 1928: *«Πρόταξη του αστικού εκσυγχρονισμού του κράτους στο πλαίσιο των νέων προτεραιοτήτων της εθνικής ολοκλήρωσης ...»*. Τα περιθώρια της εκπαιδευτικής πολιτικής του Βενιζέλου ήταν προκαθορισμένα. Στο ελληνικό κράτος είχαν ενταχθεί ήδη από τους βαλκανικούς πολέμους νέες χώρες, υπήρχαν αρκετοί πρόσφυγες που ήρθαν στην Ελλάδα μετά το μικρασιατικό πόλεμο το 1922. Αποτέλεσμα αυτού ήταν να αυξηθεί ο πληθυσμός και να δημιουργηθούν αρκετά προβλήματα. Στην αντιμετώπιση αυτής της κατάστασης απέβλεπε και η εισηγητική έκθεση νόμου, στην οποία υπογραμμίζονταν η πολιτική βούληση της κυβέρνησης. *«... να δώσει εις τον ελληνικόν λαόν το σχολείον, όπερ θα ήδύνατο να προετοιμάσει επαρκώς δια την ζώνη το μέγα πλήθος των πολιτών και να θέσει τας βάσεις της εσωτερικής αυτών εξελίξεως εις πολίτας του κράτους»*.

Ο Γεώργιος Παπανδρέου ως εισηγητής των νομοσχεδίων του 1929 στη Βουλή, θα καυτηριάσει το μέχρι τότε ισχύον εκπαιδευτικό σύστημα επειδή *«παραγνώριζε τον θεμελιώδη οικονομικόν χαρακτήρα της ζωής και δεν ελάμβανε καμίαν πρόνοιαν δια την παρασκευήν προς τον οικονομικόν βίον»*. Την περίοδο 1928-1932 η εκπαίδευση έλαβε πρακτικό και επαγγελματικό χαρακτήρα. Ο Βενιζέλος επιθυμούσε να περιορίσει τον αριθμό των γενικών γυμνασίων, γιατί οι απόφοιτοί του αναζητούσαν δημόσιες θέσεις οι οποίες ήταν ήδη κατειλημμένες. Ταυτόχρονα επεδίωξε την εκπαιδευτική αυτονομία και την επέκταση του δημοτικού σχολείου. Προώθησε την επαγγελματική μόρφωση γι' αυτό ίδρυσε επαγγελματικά σχολεία, γεωργικά, εμπορικά και οικοκυρικά για τα κορίτσια. Έπρεπε να υιοθετηθεί ένα επιλεκτικό σύστημα περιορισμού του πληθωρισμού των αποφοίτων της Μέσης Εκπαίδευσης. Έτσι συνεχίστηκε στα γυμνάσια η διδασκαλία της καθαρεύουσας και ο κλασικός προσανατολισμός της παιδείας.

Θα πρέπει όμως να σημειώσουμε άλλη μία παράμετρο που αφορά τη μεταρρύθμιση του 1929, τον πρώιμο προνοιακό χαρακτήρα της, το στίγμα του οποίου έδωσε ο Γεώργιος Παπανδρέου ως εισηγητής των νομοσχεδίων. Η σχολική κοινότητα μεριμνούσε για αυτούς που ήταν αποδεδειγμένα άποροι, παρέχοντάς τους

βιβλία, υποδήματα και τροφή εάν οι γονείς τους κατοικούσαν μακριά. Όσα παιδιά των κατώτερων κοινωνικών στρωμάτων άριστευαν στο δημοτικό, το κράτος χορηγούσε υποτροφία για να συνεχίσουν τη μόρφωσή τους. Μεταξύ των προνοιακών ρυθμίσεων αξίζει να αναφέρουμε την ίδρυση νυχτερινού δημοτικού σχολείου με σκοπό την καταπολέμηση του αναλφαβητισμού και την υποβοήθηση της γλωσσικής ανάπτυξης των ξενόφωνων, την πρόβλεψη για την ίδρυση τμημάτων ειδικής αγωγής για τα πνευματικά στερημένα παιδιά, την ανέγερση κτιρίων για την κατασκήνωση των απόρων μαθητών. Ακόμα και στο χώρο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης καταγράφηκαν προνοιακές ρυθμίσεις. Πρόκειται για τη λήψη μέτρων που αφορούσαν στη βελτίωση της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης των φοιτητών, των συνθηκών σίτισης και στέγασης των κοινωνικά και οικονομικά υστερούντων, την απαλλαγή ειδικών κατηγοριών φοιτητών από την υποχρέωση της καταβολής διδάκτρων, την καθιέρωση υποτροφιών, βραβείων και βοηθημάτων για τους φτωχούς.

Όσον αφορά στη γυναικεία εκπαίδευση, αυτή ήδη είχε αναβαθμιστεί από τη δεκαετία του 1910 με τη δημιουργία γυμνασίων και σχολών θηλέων, γεγονός που αύξησε και την επαγγελματική δραστηριότητα των γυναικών. Τη δεκαετία του 1920 ιδρύθηκε και νυχτερινή δημόσια σχολή θηλέων, με σκοπό την καταπολέμηση του αναλφαβητισμού των γυναικών. Η νομοθετική κατοχύρωση το 1913 και το 1929 της μκτής εξάχρονης υποχρεωτικής φοίτησης, αναβάθμισε την κοινωνική θέση της γυναίκας και οδήγησε στην διεκδίκηση των πολιτικών της δικαιωμάτων.

Το ίδιο σύστημα προσπάθησε να εντάξει το προσφυγικό κύμα στον κοινωνικο-οικονομικό και εθνικό ιστό του ομογενοποιώντας τις γλωσσικές ετερότητες αυτών των γηγενών. Στόχος εξάλλου της βενιζελικής πολιτικής ήταν η αφομοίωση ή έστω η ενσωμάτωσή τους να μην αποτελεί απειλή για το ελληνικό κράτος. Το ζήτημα της αφομοίωσης επικεντρώθηκε στο επίπεδο της γλώσσας και της εκπαίδευσης. Η βενιζελική εκπαιδευτική πολιτική με βασικό άξονα την εξαετή υποχρεωτική εκπαίδευση στο δημοτικό εξυπηρετούσε συνειδητά το στόχο αυτό, της αφομοίωσης αρχικά των αλλοεθνών ή των ξενόγλωσσων, στη συνέχεια και των προσφύγων -ιδιαιτέρα των τουρκόφωνων.

Αξίζει να αναφερθούν και δύο άλλες παράμετροι που αφορούν την καλύτερη λειτουργία του εκπαιδευτικού συστήματος. Η πρώτη από αυτές σχετίζεται με την καλύτερη μόρφωση των δασκάλων και ομογενοποίηση της εκπαίδευσής τους. Για το σκοπό αυτό τη δεκαετία 1920-1930 λειτούργησαν α) Πολυτάξια Διδασκαλεία β) Παιδαγωγικές Ακαδημίες γ) Πανεπιστημιακή Παιδαγωγική Σχολή. Ταυτόχρονα το κράτος προσπάθησε μέσω των θεσμικών οργάνων του Υπουργείου Παιδείας να ασκήσει «εποπτεία» στην Εκπαίδευση μέσω των Εποπτικών Συμβουλίων, τα οποία θα έλεγχαν τον τρόπο διαμόρφωσης της εκπαιδευτικής διαδικασίας, καθώς και το πολιτικό φρόνημα των δασκάλων.

Το δεύτερο αφορά στη μέριμνα για τη δημιουργία νέων εκπαιδευτικών κτιρίων. Το 1930 ο αριθμός των δημοτικών ανέρχονταν σε 8600, των σχολείων της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σε 668 και της ιδιωτικής σε 350. Η κυβέρνηση Βενιζέλου για να μπορέσει να κατασκευάσει νέα σχολικά κτίρια πήρε δάνειο από τη Σουηδία. Αυτά είναι γνωστά ως σχολές του '30 ή σχολεία Παπανδρέου. Μάλιστα θα έπρεπε να πληρούν κάποιες προϋποθέσεις όσον αφορά στην τοποθεσία που έπρεπε να είναι χτισμένα και στην αρχιτεκτονική δομή τους. Την περίοδο 1928-1932 κατασκευάστηκαν 3000 δημοτικά σχολεία.

Το γλωσσικό ζήτημα

Ο Ελευθέριος Βενιζέλος ήταν χωρίς αμφιβολία υπέρ της δημοτικής, όπως τουλάχιστον δείχνουν οι επιλογές των υπουργών παιδείας. Πώς όμως τότε εξηγείται το άρθρο 107 του συντάγματος του 1911, το οποίο όριζε την καθαρεύουσα ως επίσημη γλώσσα του κράτους και υπαγόρευε κάθε απόπειρα «παραφθοράς» της; Ο Βενιζέλος δέχτηκε αυτή τη συνταγματική κατοχύρωση της καθαρεύουσας, προχώρησε σε υποχώρηση στο γλωσσικό θέμα, οδηγήθηκε σε πολιτικό συμβιβασμό, για να πετύχει την κοινωνική ομόνοια, τη συνοχή και τη συναίνεση τις παραμονές του πολέμου.

Το 1917 όμως η κυβέρνηση της Εθνικής Άμυνας που σχημάτισε ο Βενιζέλος στη Θεσσαλονίκη έδωσε το πράσινο φως στον εκπαιδευτικό δημοτικισμό. Δημοσίευσε διάταγμα, με το οποίο η δημοτική γλώσσα εισαγόταν στο δημοτικό σχολείο. Ανατέθηκαν εκπαιδευτικά καθήκοντα στους δημοτικιστές Δ. Γληνό, Αλ. Δελμούζο, Μ. Τριανταφυλλίδη, επόπτες της δημοτικής εκπαίδευσης. Στη συνέχεια η νέα κυβέρνηση Βενιζέλου 1928-1932 με υπουργό παιδείας τον Κ. Γόντικα (1928-1930) και το Γ. Παπανδρέου (1930-1932) ψήφισε νέους νόμους που στήριζαν τη χρήση της δημοτικής.

Το 1929 οι δημοτικιστές και οι υπέρμαχοι της καθαρεύουσας ήρθαν σε αντιπαράθεση για τη γλώσσα που θα χρησιμοποιούνταν στο σχολείο. Στο Διδασκαλικό σώμα επικράτησαν οι δημοτικιστές. Διεκδικούσαν καθιέρωση της δημοτικής με ταυτόχρονη τονική απλοποίηση, ως μοναδικής γλώσσας σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες από το Δημοτικό έως το Πανεπιστήμιο, αυτό δηλαδή που θεσμοθετήθηκε μισό αιώνα αργότερα! Στο δημοτικό η διδασκαλία γίνονταν στη δημοτική γλώσσα στις τέσσερις πρώτες τάξεις, ενώ για τις δύο τελευταίες επέβαλε παράλληλη διδασκαλία δημοτικής και καθαρεύουσας. Ο Βενιζέλος για άλλη μία φορά υποβάθμιζε την εκπαιδευτική και κοινωνική σημασία του γλωσσικού θέματος, για να συμφιλιώσει τις δύο παρατάξεις του αστικού πολιτικού κόσμου.

Το 1930 η κυβέρνηση προσπάθησε να αμβλύνει το πρόβλημα ορίζοντας ως γλώσσα των εισιτηρίων εξετάσεων τη δημοτική, χωρίς ωστόσο η κίνηση αυτή να εγκαινιάζει ευρύτερο αναπροσανατολισμό. Διότι ένα ακόμα χρόνο μετά, το Μάη του 1931 στον ειδικό νόμο για τα διδακτικά βιβλία θα αναπαραχθεί η προηγούμενη ρύθμιση για παράλληλη διδασκαλία της δημοτικής και της καθαρεύουσας στις τελευταίες τάξεις του δημοτικού. Μάλιστα τα αρχαία εξακολουθούσαν να καταλαμβάνουν μεγάλο μέρος του σχολικού προγράμματος. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι διδάσκονταν 7,5 ώρες εβδομαδιαίως, ενώ τα νέα ελληνικά 3,5 ώρες.

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα όμως των γυμνασίων το 1931 άνοιξε το δρόμο για τη χρήση της δημοτικής και στη μέση εκπαίδευση όταν ο Γ. Παπανδρέου ως υπουργός παιδείας προσέθεσε ένα «και» στο σχετικό με τη γλώσσα άρθρο του νομοσχεδίου για τα σχολικά βιβλία. Πρόκειται για το «και» στη φράση *«η γλώσσα των διδακτικών βιβλίων είναι η απλή καθαρεύουσα»* που θα γινόταν *«και η απλή καθαρεύουσα»*. Αυτό άνοιξε το δρόμο έμμεσα και σχεδόν σιωπηρά για τη χρήση της δημοτικής στη μέση εκπαίδευση.

Βιβλία

Με το Σύνταγμα του 1917 και την καθιέρωση της δημοτικής γλώσσας εισήχθησαν νέα βιβλία αναγνωστικών. Ανάμεσά τους ξεχώριζαν «Τα ψηλά βουνά» και το «Αλφαβητάρι του ήλιου». Ήταν η πρώτη φορά στα εκπαιδευτικά χρονικά της χώρας που παιδαγωγοί, δάσκαλοι, λογοτέχνες, γλωσσολόγοι συνεργάστηκαν για τη συγγραφή διδακτικών σχολικών βιβλίων. Ο Τριανταφυλλίδης φρόντισε γλωσσικά, ώστε να έχουν ενιαίο γλωσσικό τύπο, γραμματική ενότητα και ορθογραφικό σύστημα. Τα βιβλία αυτά όπως επισημαίνει η Άννα Φραγκουδάκη δε βομβάρδιζαν τα παιδιά με στομφώδεις φράσεις για το κλέος της Ελλάδας, ούτε με κενόηχες πατριωτικές προπαγάνδες. Δεν περιείχαν κείμενα με τη θεοκρατική

ερμηνεία του κόσμου, αντίθετα εξήραν τη γνώση, την επιστήμη, τη λογική. Στη θέση του δέους μπροστά στο θεό και της υπακοής στους άγραφους νόμους, παρατίθεται τη νομοκοπολιτική ιδεολογία. Ο νόμος του κράτους αποκτά μεγάλη βαρύτητα, είναι η έννοια που κυριαρχεί. Η εφαρμογή των νόμων αποτελεί προϋπόθεση της κοινωνικής ζωής. Εξαίρεται η τιμιότητα, η φιλαλήθεια, η εργατικότητα, αλλά και η κριτική σκέψη, η πρωτοβουλία, η εφευρετικότητα και κυρίως το συλλογικό πνεύμα και η κοινωνική αλληλεγγύη. Τα βιβλία καθρέφτιζαν την ελληνική ψυχή και την ελληνική φύση, ήταν γεμάτα κίνηση και δημιουργικότητα.

Η γλώσσα των νέων βιβλίων ήταν ζωντανή, δημοτική. Στηρίχτηκε με δύο διατάγματα, το 1919 και το 1920. Είναι τα ίδια που το 1938-1941 αποτέλεσαν και αποτελούν τον πυρήνα της Μεγάλης Γραμματικής του Τριανταφυλλίδη. Θεμελιώνονται στη βάση που ορίζεται από το κοινό γλωσσικό αίσθημα απαλλαγμένα από αρχαϊσμούς, ιδιοματισμούς, δίνουν κανονισμένο τον γραμματικό τύπο και περιορίζουν τη σχολική γλωσσική ποικιλία, χωρίς όμως να αντιμάχονται το γλωσσικό πλουραλισμό. Έτσι προβάλλουν τον επικρατέστερο γλωσσικό τύπο, την Κοινή Νεοελληνική, δέχονταν το λεκτικό πλούτο της γλωσσικής παράδοσης και τον προσάρμοσαν στο τυπικό της δημοτικής, συμβιβάζονταν με το τυπικό της λόγιας παράδοσης και δείχνουν την κατεύθυνση που πρέπει να ακολουθήσει η γλωσσική διδασκαλία. Η γραμματική ήταν βιβλίο αναφοράς και όχι απομνημόνευσης. Ο μαθητής δεν απομνημόνευε αλλά ασκούσαν.

Δυστυχώς μετά τις βουλευτικές εκλογές του 1920 η νέα κυβέρνηση απέσυρε τα βιβλία οδηγώντας τα μάλιστα στην πυρά και επανέφερε την καθαρεύουσα. Όμως τα αναγνωστικά αυτά επανήλθαν στο προσκήνιο με τη νέα τετραετία της διακυβέρνησης Βενιζέλου το 1928-1932 και την ψήφιση νέων εκπαιδευτικών νόμων. Τα στήριξαν οι νέοι υπουργοί παιδείας που προαναφέρθηκαν και οι οποίοι στήριξαν ταυτόχρονα τον εκπαιδευτικό δημοτικισμό.

Αξίζει να αναφερθεί επίσης ότι για πρώτη φορά το 1929 εισήχθη η συστηματική διδασκαλία της νεοελληνικής λογοτεχνίας και η αξιοποίηση ολόκληρων λογοτεχνικών έργων. Προβλήθηκε μέσα από το Νεοελληνικά Αναγνώσματα η σύγχρονη λογοτεχνική παραγωγή και τα παιδιά μελετούσαν κείμενα του Παλαμά, του Παπαδιαμάντη, του Βιζυηνού, του Ψυχάρη, του Καζαντζάκη, του Καρυωτάκη, του Καβάφη και άλλων. Σχετικός νόμος για τα σχολικά βιβλία του 1931 περιείχε την έγκριση πολλών βιβλίων για κάθε μάθημα και επιλογή ενός από το διδάσκοντα, γεγονός που μας θυμίζει τη χρήση του πολλαπλού βιβλίου στα δικά

μας χρόνια. Το ίδιο συμβαίνει με τη χρήση της σχολικής βιβλιοθήκης, την ερευνητική εργασία των μαθητών με προσφυγή στα εγχειρίδια και στα βοηθήματα.

Η όλη όμως αυτή μεταρρυθμιστική απόπειρα του 1929-1931 αντιμετώπισε σωρεία αντιδράσεων -ακόμα και από τον κύκλο των Φιλελευθέρων- με ισχυρά κοινωνικά και λαϊκά ερείσματα. Αργότερα, το 1934 ανατράπηκε από τα εκπαιδευτικά προγράμματα που απαγόρευαν τη διδασκαλία νεοελληνικών κειμένων στα δημοτικά και στα γυμνάσια.

Η σημερινή πραγματικότητα

Ανακεφαλαιώνοντας καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του 1930 δεν είναι ξένη με τη σημερινή πραγματικότητα. Αυτό μπορεί να εντοπιστεί στα εξής σημεία :

α) Ο περιορισμός του αριθμού των γυμνασίων και η ίδρυση τεχνικο-επαγγελματικών σχολών, για την κάλυψη των αναγκών του κράτους και τον περιορισμό των θεσιτηρών, παραπέμπει στη σημερινή υιοθέτηση της βάσης του 10 ως προϋπόθεση εισαγωγής στις ανώτατες σχολές, προκειμένου να μειωθεί ο αριθμός των εισακτέων σε αυτές. Επίσης, τα τελευταία χρόνια γίνονται προσπάθειες αναβάθμισης της τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης, τόσο μέσα από τη διδασκαλία στα Επαγγελματικά Λύκεια, όσο και με την αναβάθμιση των Τ.Ε.Ι.

β) «Η ευέλικτη ζώνη» που υιοθετείται στα πλαίσια κυρίως της δημοτικής εκπαίδευσης και που είδαμε ότι είχε θεσμοθετηθεί και από την κυβέρνηση Βενιζέλου, ισχύει και στη σημερινή σχολική πραγματικότητα. Αντεπεξέρχεται στο αίτημα των δασκάλων να μην αποτελεί το πρόγραμμα ζήτημα κεντρικής ρύθμισης αλλά να καθορίζεται μετά από τη συνεργασία των δασκάλων αλλά και των μαθητών, ανάλογα με τα ενδιαφέροντα και τις δραστηριότητες του κάθε σχολείου.

γ) Σήμερα εξαιτίας της συσσώρευσης μεταναστών στην ελληνική κοινωνία ερχόμαστε αντιμέτωποι με το πρόβλημα της ενσωμάτωσης των παιδιών αυτών στην εκπαιδευτική διαδικασία, γεγονός που θα διευκολύνει μελλοντικά και **την** ενσωμάτωσή τους στην κοινωνική πραγματικότητα. Γι' αυτό το σκοπό υπάρχουν σε κάποια δημοτικά σχολεία οι τάξεις υποδοχής. Αυτό μας θυμίζει τη «μέριμνα» του βενιζελικού κράτους τη δεκαετία του 1930, ώστε να μπορεί να αντιμετωπίσει τις περιπτώσεις των ξενόφωνων παιδιών στα σχολεία.

δ) Ζητήματα που προβληματίζουν τους εκπαιδευτικούς, όπως η επιλογή των

διδασκτικών βιβλίων από τους διδάσκοντες -ανάλογα με την κατεύθυνση της διδασκαλίας, το επίπεδο των μαθητών, τα ενδιαφέροντα δασκάλων και μαθητών-, ο αριθμός των διδασκομένων ανά τάξη -ο οποίος είναι πολύ μεγάλος-, αλλά και η έννοια μαθητή -ερευνητή ο οποίος θα μπορεί να αξιολογεί και να κρίνει και όχι να οδηγείται στην απομνημόνευση, θυμίζουν αντίστοιχους προβληματισμούς των δασκάλων την περίοδο 1928-1930.

Παρατηρούμε λοιπόν ότι η εκπαιδευτική πολιτική του Βενιζέλου βρισκόταν πολύ κοντά στη σύγχρονη πραγματικότητα, αντιμετώπιζε προβλήματα συναπτά με τα σύγχρονα -αν εξαιρέσει κανείς τη χρήση της δημοτικής γλώσσας. Ο κοινός παρονομαστής, αυτό που συνδέει το παρελθόν με τη σύγχρονη πραγματικότητα ήταν ότι ο σκοπός των δημόσιων δημοτικών σχολείων ήταν να λειτουργήσουν ως χώρος μάθησης και όχι στείρας εκπαιδευτικής διαδικασίας και ως χώρος σύνδεσης με την κοινωνία και τα προβλήματά της.

Ναταλία Κελαϊδή

6^ο Γυμνάσιο Χανίων